

Περιεχόμενα

	Σελ.
Εισαγωγή	3
I. Το εξωτερικό εμπόριο: εκρηκτική άνοδος	5
Οι εξαγωγές στις δύο τελευταίες δεκαετίες	5
Νοτιοανατολική Ευρώπη	7
Χώρες Κεντρικής Ευρώπης	8
Βαλτικές Χώρες	8
Χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών (ΚΑΚ)	8
II. Οι επενδύσεις: η διεθνοποίηση των επιχειρήσεων	10
III. Ένα εθνικό σχέδιο για τη στήριξη και την ανάπτυξη των επενδύσεων	15
Πίνακες	17

Εισαγωγή

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) έχουν καταστεί κρίσιμος παράγοντας της διαδικασίας βιομηχανικής και γενικότερα οικονομικής αναδιάρθρωσης σε παγκόσμια κλίμακα, καθώς και της δημιουργίας πραγματικών διεθνών κλάδων οικονομικής δραστηριότητας. Οι πολυεθνικές εταιρίες⁽¹⁾ είναι, από τα πράγματα, μεταξύ των κύριων φορέων της οικονομικής διεθνοποίησης.

Σύμφωνα με υπολογισμούς της UNCTAD (World Investment Report – 2007), η παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών των πολυεθνικών εταιριών εκτός της χώρας καταγωγής τους σημείωσε σημαντική ανάπτυξη. Στο 2006, οι πωλήσεις, η προστιθέμενη αξία και οι εξαγωγές των 78.000 περίπου πολυεθνικών εταιριών και των 780.000 ξένων θυγατρικών τους, υπολογίζεται ότι αυξήθηκαν κατά 18%, 16% και 12%, αντιστοίχως. Με τις πραγματοποιήσεις αυτές, υπολογίζεται ότι αντιπροσώπευαν το 2006 το 10% του παγκόσμιου προϊόντος και το 1/3 των παγκόσμιων εξαγωγών.

Αν και στον κόσμο των πολυεθνικών εταιριών κυριαρχούν οι ανεπτυγμένες χώρες, η εικόνα έχει αρχίσει να αλλάζει κάπως. Ο αριθμός των επιχειρήσεων από τις αναπτυσσόμενες χώρες στις 100 μεγαλύτερες πολυεθνικές εταιρίες του κόσμου ανέβηκε σε 7 στο 2005 από 5 στο 2004. Η διεθνοποίηση των εταιριών από τον αναπτυσσόμενο κόσμο πάντως, είναι ιδιαίτερα γρήγορη, όπως σημειώνεται στην έκθεση της UNCTAD. Στο 2005, οι ξένες πωλήσεις και η απασχόληση εργαζομένων στο εξωτερικό των 700 μεγαλύτερων πολυεθνικών εταιριών από τον αναπτυσσόμενο κόσμο αυξήθηκαν κατά 48% και 73%, αντιστοίχως. Παρά ταύτα, η παρουσία τους περιορίζεται σε λιγότερες χώρες.

Οι ΑΞΕ παρέχουν τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να αυξήσουν την παραγωγικότητά τους μετακινώντας ορισμένες δραστηριότητες σε άλλες

(1) Πολυεθνικές εταιρίες θεωρούνται οι επιχειρήσεις εκείνες που διαχειρίζονται την παραγωγή ή παρέχουν υπηρεσίες σε περισσότερες από μία χώρες και αποτελούνται από τη μητρική εταιρία και τις θυγατρικές στο εξωτερικό. Θυγατρική εταιρία είναι η επιχείρηση στην οποία η μητρική είναι ιδιοκτήτης ενός μέρους της, ικανού να δικαιολογεί το διαρκές ενδιαφέρον της για τη διοίκησή της.

χώρες, στις οποίες οι δραστηριότητες αυτές είναι δυνατό να πραγματοποιηθούν πιο αποτελεσματικά.

Οι μεταβολές που συντελέστηκαν στις πρώην ανατολικές χώρες στην τελευταία δεκαετία του περασμένου αιώνα επέτρεψαν στην καταπιεσμένη, επί δεκαετίες, ζήτηση καταναλωτικών αγαθών να εκδηλωθεί κατά τρόπο εκρηκτικό.

Τις ευκαιρίες αυτές αναζήτησαν πολλές ελληνικές επιχειρήσεις, περιλαμβανομένων και των τραπεζών, και ξανοίχτηκαν στον έξω κόσμο στις δύο τελευταίες δεκαετίες, αρχικά στη Ν.Α.Ευρώπη, όπου η κατάρρευση των προηγούμενων καθεστώτων προκάλεσε το άνοιγμα των οικονομικών και εμπορικών συνόρων τους που παρέμεναν ως τότε πρακτικώς κλειστά.

Οι περιορισμένες ελληνικές εξαγωγές προς τις γειτονικές χώρες αυξήθηκαν με άλματα. Οι ελληνικές επιχειρήσεις για να αξιοποιήσουν αυτή την αιφνίδια ζήτηση συνέχισαν τη δραστηριότητά τους εκτός από την εξαγωγή των προϊόντων τους και με την εξαγωγή της ίδιας της παραγωγής τους, πραγματοποιώντας, ανάλογα με το μέγεθός τους, μεγάλης κλίμακας επενδύσεις.

I. Το εξωτερικό εμπόριο: εκρηκτική άνοδος

Οι εξαγωγές στις δύο τελευταίες δεκαετίες

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων άρχισαν να αυξάνονται ταχύτατα, ακόμη και για προϊόντα που η διάθεσή τους αντιμετώπιζε προβλήματα στις διεθνείς αγορές.

Το εμπόριο της Ελλάδας με τις πρώην Ανατολικές Χώρες κατά το 2008*

Περιοχή	Ε ξ α γ ω γ έ ς					Ε ι σ α γ ω γ έ ς				
	Αξία εξαγωγών (σε εκ. ευρώ)		% συμμετοχή στο σύνολο των ελλην. εξαγωγών		% Μεταβολή 2008/(**)	Αξία εισαγωγών (σε εκ. ευρώ)		% συμμετοχή στο σύνολο των ελλην.εισαγωγών		% Μεταβολή 2008/(**)
	(**)	2008	(**)	2008		(**)	2008	(**)	2008	
Βαλτικές χώρες (1992)	6	44	0,08%	0,25%	637%	29	25	0,17%	0,04%	-12%
Χώρες Κεντρικής Ευρώπης (1992)	84	727	1,20%	4,20%	764%	88	1.309	0,525%	2,24%	1390%
Χώρες Ν. Α. Ευρώπης (1990)	243	3.286	3,45%	18,96%	1255%	183	2.391	1,09%	4,10%	1206%
Χώρες ΚΑΚ*** (2000)	404	589	5,75%	3,40%	46%	1.492	6.034	8,91%	10,34%	304%
Σύνολο εξαγ./εισαγ. παραπάνω χωρών	737	4.646	10,5%	26,8%	531%	1.792	9.760	10,7%	16,7%	445%
Σύνολο ελληνικών εξαγ./εισαγ.****	7.031	17.333	100,00%	100,00%	147%	16.742	58.365	100,00%	100,00%	249%

* Προσωρινά στοιχεία

** Έτος έναρξης της περιόδου το αναγραφόμενο εντός της παρενθέσεως σε κάθε περιοχή

*** Για τις χώρες ΚΑΚ έτος σύγκρισης το 2000.

Για το λόγο αυτό η συμμετοχή στην αρχή της εξεταζόμενης περιόδου εμφανίζεται αυξημένη

**** Έχει ληφθεί ο μέσος όρος των ετών 1990, 1991, 1992 & 1993

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων από το ΚΕΕΜ

Οι ελληνικές εξαγωγές προς τις πρώην ανατολικές χώρες αυξήθηκαν με ρυθμό τετραπλάσιο, σε σχέση με το ρυθμό αύξησης των ελληνικών εξαγωγών. Στο 2008 οι εξαγωγές προς όλες τις περιοχές που βρίσκονται

οι χώρες αυτές έφτασαν σε 4.646 εκ.€ και είχαν αυξηθεί σε σχέση με τις αρχές της δεκαετίας του 1990 κατά 530%, ενώ οι ελληνικές εξαγωγές στο ίδιο διάστημα είχαν αυξηθεί κατά 147%⁽²⁾. Έτσι, το 2008 οι εξαγωγές μας προς τις χώρες αυτές κάλυπταν το 27% του συνόλου των ελληνικών εξαγωγών, ενώ στις αρχές της δεκαετίας γύρω στο 9%.

Δεν είναι δυνατό στην έρευνα αυτή να αναφερθούν όλες οι επιδράσεις αυτής της εκρηκτικής ανόδου των ελληνικών εξαγωγών προς τη μεγάλη αυτή περιοχή. Σε επόμενες σελίδες θα εξεταστούν ορισμένες άλλες πλευρές. Προς το παρόν, αρκεί απλώς να αναφερθεί ότι η εξαγωγική δραστηριότητα κατά το 2008 θα είχε υποχωρήσει σοβαρά, αν δεν είχε σημειώσει αισθητή αύξηση προς τις χώρες της περιοχής. Τη μικρή πτώση προς τον ανεπτυγμένο κόσμο και τη μεγαλύτερη προς τους εταίρους μας στην ΕΕ25 αντιστάθμισε κατά βάση η άνοδος των εξαγωγών κατά 5,6% προς τις χώρες της Ν.Α.Ευρώπης, των χωρών της Κοινοπολιτείας των Ανεξάρτητων Κρατών (ΚΑΚ) κατά 6,2% και των χωρών της νέας διεύρυνσης (10 χώρες) κατά 3,6% που είναι οι χώρες της Κεντρικής Ευρώπης εκτός της Κύπρου και της Μάλτας. (Η άνοδος προς τη Μάλτα αντισταθμίστηκε από την πτώση στην Κύπρο).

Στο 1990 δεν θα μπορούσε κανείς να διανοηθεί ότι η Βουλγαρία το 2008 θα ήταν η τρίτη εξαγωγική αγορά της χώρας, αμέσως μετά την Ιταλία και τη Γερμανία, με εξαγωγές που υπερέβαιναν κατά πολύ το 1 δις ευρώ (1.237 εκ.€) σε σχέση με 42 εκ.€ στο 1990, όταν ως εξαγωγική αγορά είχε την 24^η θέση. Αν και το εμπόριο με τις χώρες της Ν.Α.Ευρώπης είναι πλεονασματικό προς όφελος της χώρας μας, εν τούτοις οι εισαγωγές μας από αυτές επεκτείνονται γρήγορα, αυξάνοντας τη σημασία τους στο εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδος. Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζεται η θέση τους στο εξωτερικό εμπόριο της χώρας μας κατά τα έτη 1990 και 2008. Πρόκειται για μεγάλης κλίμακας γεωγραφική αναδιάταξη του εξαγωγικού εμπορίου της χώρας

(2) Υπενθυμίζεται ότι λαμβάνεται ως έναρξη της εξεταζόμενης περιόδου ο μέσος όρος των ετών 1990-1993 και ειδικά για τις χώρες ΚΑΚ το έτος 2000.

Χώρα	Σειρά κατάταξης των πρώην ανατολικών χωρών			
	στις ελληνικές εξαγωγές		στις ελληνικές εισαγωγές	
	2008*	1990**	2008*	1990**
Αλβανία	15	46	51	61
Βουλγαρία	3	24	16	27
Κροατία**	35	100	79	80
πΓΔΜ**	12	12	32	48
Ρουμανία	7	23	24	33
Ουγγαρία	31	42	34	39
Πολωνία	21	36	29	38
Σλοβενία**	17	86	54	95

* Προσωρινά στοιχεία

** Επειδή δεν υπάρχουν στοιχεία του 1990 για όλες τις χώρες, η αξία εξαγωγών για την Κροατία και τη Σλοβενία αφορά το έτος 1992 και για την πΓΔΜ το 1993. Η χώρα αυτή διατηρεί την ίδια θέση στις εξαγωγές γιατί στο 1993 οι εξαγωγές κατ' εξαίρεση είχαν διαμορφωθεί σε εξαιρετικό ύψος. Στα αμέσως επόμενα έτη διαμορφώθηκαν πολύ χαμηλότερα.

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων από το ΚΕΕΜ

Εκτός από την αρχική ώθηση που προαναφέρθηκε, υπάρχει και ένα δεύτερο κύμα ανόδου που έχει σχέση με τις άμεσες προοπτικές εισόδου και την ένταξη ορισμένων χωρών της μεγάλης αυτής περιοχής στην ΕΕ. Το εμπόριο με τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες αυξήθηκε και η άνοδος συνεχίζεται και μετά την είσοδο στην ΕΕ (βλ. πίν. 5). Συνεπώς, η υποψηφιότητά τους αποδεικνύεται ότι αποτελεί παράγοντα εξαιρετικά ευνοϊκό για την ανάπτυξη των εμπορικών συναλλαγών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι σχετικές επιδόσεις με τις 10 από τις 12 χώρες της νέας διεύρυνσης και από τις υποψήφιες χώρες, η Κροατία, η μόνη χώρα που θα ενταχθεί στην ΕΕ πριν από μία αναγκαία, όπως από όλους κρίνεται, «ανάπαυλα».

Νοτιοανατολική Ευρώπη

Όπως θα έπρεπε να αναμένεται οι εξαγωγές προς τις χώρες της Ν.Α.Ευρώπης, αν και δεν ήταν αμελητέες και στο τελευταίο πριν από την καθεστωτική μεταβολή έτος, αυξήθηκαν πολύ ταχύτερα. Η γειτονία και οι ιστορικές παραδόσεις διαδραμάτισαν πολύ σημαντικό ρόλο στην

αρχική τουλάχιστον φάση της νέας εποχής στην οποία είχαν εισέλθει από τα πρώτα έτη της δεκαετίας του 1990 οι χώρες αυτές.

Η θεαματικότερη άνοδος παρατηρείται με την Αλβανία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Η περιορισμένη άνοδος προς την πΓΔΜ οφείλεται σε έξαρση των εξαγωγών στο πρώτο έτος της εξεταζόμενης περιόδου, ενώ για τη Σερβία-Μαυροβούνιο οφείλεται στις πολεμικές συγκρούσεις στην πρώτη πενταετία της τελευταίας δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα. Τελικά, οι χώρες της Ν.Α.Ευρώπης απορροφούν πλέον σχεδόν το 1/5 των ελληνικών εξαγωγών σε αξία.

Χώρες Κεντρικής Ευρώπης

Αν και με τις χώρες αυτές οι εμπορικές συναλλαγές ήταν σχετικά ανεπτυγμένες και πριν από τον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου, εν τούτοις η αύξηση των εξαγωγών είναι υπερτριπλάσια, σε σχέση με το σύνολο των ελληνικών εξαγωγών. (Υπολογίζεται έτος έναρξης της περιόδου το 1993 για το οποίο υπάρχουν στοιχεία για όλες τις χώρες). Παρόμοιος είναι και ο ρυθμός αύξησης των εισαγωγών, οι οποίες είναι σχεδόν διπλάσιες σε αξία, σε σχέση με τις εξαγωγές. Η άνοδος του εμπορίου είναι θεαματική.

Βαλτικές χώρες

Οι εξαγωγές αυξάνονται και στις τρεις χώρες συνολικά πάνω από επτά φορές. Η αύξηση πραγματοποιείται κατά βάση στα τελευταία πέντε χρόνια που οι χώρες αυτές είναι μέλη της ΕΕ.

Χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών (ΚΑΚ)

Αντίθετα με ότι συμβαίνει με τις χώρες της Ν.Α.Ευρώπης, το ισοζύγιο με ορισμένες χώρες της ΚΑΚ, και ιδίως της Ρωσίας, είναι ελλειμματικό. Για το σύνολο των χωρών της ΚΑΚ, η αξία των εισαγωγών από τις χώρες αυτές ήταν υπερδεκαπλάσια της αξίας των εξαγωγών, κυρίως λόγω των εισαγωγών υδρογονανθράκων το 2008. Ελλειμματικά είναι τα ισοζύγια με τις εξής χώρες: Αζερμπαϊτζάν, Ουζμπεκιστάν, Ουκρανία, Καζακστάν και Ρωσία, κυρίως όμως με τις δύο τελευταίες. Ειδικότερα

με τη Ρωσία, οι εισαγωγές το 2008 έφτασαν σε 4.454 εκ.€ και οι εξαγωγές σε 419 εκ.€, και με το Καζακστάν οι εισαγωγές έφτασαν στο ίδιο έτος σε 896 εκ.€ και οι εξαγωγές μόνο σε 9 εκ.€.

Η θεαματικότερη άνοδος των εμπορικών συναλλαγών σημειώνεται με τις χώρες της Ν.Α.Ευρώπης. Αν και η γειτονία και οι ιστορικοί δεσμοί διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο, σημαντικότερος παράγοντας για την άνοδο στο διμερές εμπόριο ήταν οι μεγάλης έκτασης ελληνικές επενδύσεις στις χώρες της περιοχής.

II. Επενδύσεις: η διεθνοποίηση των επιχειρήσεων

Ο τερματισμός του Ψυχρού Πολέμου και η καθεστωτική μεταβολή στις πρώην Ανατολικές Χώρες έδωσε την ευκαιρία στις ελληνικές επιχειρήσεις για μία μαζική έξοδο πέρα από τα ελληνικά σύνορα για πρώτη φορά στη μεταπολεμική ιστορία της χώρας.

Η πραγματοποίηση επενδύσεων, αρχικά στις γειτονικές χώρες και αργότερα στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, αποτελεί ιστορική εξέλιξη που η σημασία της δεν είναι δυνατό να αποτιμηθεί στην έρευνα αυτή, που έχει περιορισμένο σκοπό: να καταδείξει την επίδραση που ασκεί η επενδυτική δραστηριότητα των ελληνικών επιχειρήσεων στις ελληνικές εξαγωγές.

Ειδικές μελέτες συγκλίνουν στη διαπίστωση ότι η αύξηση των επενδύσεων μιας χώρας στο εξωτερικό έχει αποτέλεσμα την αύξηση του εμπορίου μεταξύ της χώρας που πραγματοποιεί τις επενδύσεις και της χώρας υποδοχής. Με άλλα λόγια υπάρχει στενή σύνδεση μεταξύ του εμπορίου και των άμεσων ξένων επενδύσεων στο εξωτερικό.

Πριν εξεταστεί το ειδικότερο αυτό θέμα, είναι σκόπιμο να εξεταστούν ορισμένες από τις συνέπειες αυτής της διαδικασίας διεθνοποίησης των ελληνικών επιχειρήσεων. Η αύξηση του μεγέθους πολλών ελληνικών επιχειρήσεων, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 που σημείωσε άλματα, συνδέεται σε μεγάλη έκταση με την εγκατάσταση παραγωγικών και εμπορικών δραστηριοτήτων τους στο εξωτερικό.

Η αύξηση του μεγέθους των επιχειρήσεων δεν είναι μόνον ποσοτικό θέμα. Συνιστά ταυτόχρονα ποιοτικό άλμα. Οι μικρές ή πολύ μικρές, κατά κανόνα, ελληνικές επιχειρήσεις αποκτούν έτσι ανταγωνιστικά μεγέθη που τις καθιστούν ικανές να αντιμετωπίσουν το διεθνή ανταγωνισμό αποτελεσματικότερα και να συμμετάσχουν στις πολύπλοκες διαδικασίες του εξαγωγικού εμπορίου με μεγαλύτερη επιτυχία.

Έρευνες που έχουν γίνει δείχνουν ότι υπάρχει σαφής συσχετισμός α) της αύξησης του μεγέθους των επιχειρήσεων με την εγκατάσταση μονάδων τους στο εξωτερικό και β) της αύξησης της εξαγωγικής τους δραστηριότητας παράλληλα προς την αύξηση του μεγέθους τους.

Η μεγέθυνση των ελληνικών επιχειρήσεων και η διεθνοποίησή τους ήταν η αιτία αλλά και το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας αναδιάρθρωσής τους, τόσο από οργανωτική όσο και από στρατηγική άποψη, μια διαδικασία που τις καθιστά ισχυρότερες και συνεπώς ανταγωνιστικότερες.

Δυστυχώς, ακριβή στοιχεία για το μέγεθος και την εξέλιξη των ελληνικών επενδύσεων στο εξωτερικό και ειδικότερα στις χώρες των περιοχών που εξετάζονται στην έρευνα αυτή, δεν υπάρχουν. Είναι όμως βέβαιο ότι η επενδυτική δραστηριότητα άρχισε από τις χώρες της Ν.Α.Ευρώπης και επεκτάθηκε αργότερα σε χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και της ΚΑΚ.

Οι επενδύσεις στις χώρες της Ν.Α.Ευρώπης είναι οι σημαντικότερες, καθώς η Ελλάδα είναι ο πρώτος επενδυτής στην πΓΔΜ, την Αλβανία και τη Σερβία ενώ κατέχουν την τρίτη θέση στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Σημαντικές είναι οι επενδύσεις και στις υπόλοιπες χώρες.

Περίπου 4.000 ελληνικές επιχειρήσεις στους τομείς της βιομηχανίας, των εξορύξεων, του εμπορίου, των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, περιλαμβανομένων και των τραπεζών, της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, του τουρισμού, των κατασκευών, των μεταφορών και άλλων κλάδων του τομέα των υπηρεσιών είναι εγκατεστημένες στις χώρες της Ν.Α.Ευρώπης. Οι εγκατεστημένες στην περιοχή ελληνικές επιχειρήσεις υπολογίζεται ότι απασχολούν 100.000 εργαζομένους περίπου.

Πολύ ανεπτυγμένες είναι οι ελληνικές επενδύσεις στη Βουλγαρία, όπου η Ελλάδα βρίσκεται στην τρίτη θέση με 10% περίπου των συνολικών ξένων επενδύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί στη γειτονική χώρα. Οι ελληνικές τράπεζες κατέχουν το 30% της τραπεζικής αγοράς και το 90% των ελληνικών επιχειρήσεων που έχουν εγκατασταθεί στη Βουλγαρία συνεργάζονται μαζί τους. Πολύ ανεπτυγμένες επίσης είναι οι επενδύσεις, ανάλογα με το μέγεθος της χώρας, στη Ρουμανία, την Αλβανία, την πΓΔΜ, τη Σερβία.

Οι ελληνικές τράπεζες έχουν συμβάλει ουσιαστικά στη στήριξη της επενδυτικής δραστηριότητας και έχουν καταστεί περιφερειακή δύναμη στην περιοχή. Διαθέτουν συνολικά 3.200 καταστήματα στην περιοχή και έχουν πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις. Σύμφωνα με μελέτη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, οι χορηγήσεις των ελληνικών τραπεζών⁽³⁾ ανέρχονται σε 50 δις ευρώ (21,6% του ΑΕΠ της χώρας μας το έτος 2007) και λίγο πάνω από 3/4 των χορηγήσεων των ελληνικών τραπεζών προς όλες τις χώρες του κόσμου. Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος υπολογίζει το ποσό των χορηγήσεων των ελληνικών τραπεζών στις χώρες της Κεντρικής Ανατολικής και Ν.Α.Ευρώπης σε 55 δις ευρώ.

Η παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα των επιχειρήσεων που έχουν εγκατασταθεί εκεί έχουν μεταβληθεί σε σημαντικό παράγοντα της ανάπτυξης και του εκσυγχρονισμού στις χώρες της μεγάλης αυτής περιοχής.

Αν και στις χώρες της Ν.Α.Ευρώπης συγκεντρώνεται ως τώρα το μεγαλύτερο ποσοστό, οι άμεσες ξένες επενδύσεις επεκτείνονται, σε μικρότερη ή μεγαλύτερη έκταση, σε όλες τις πρώην ανατολικές χώρες και γενικότερα σε όλο τον κόσμο, από την Αυστραλία και την Κίνα ως τον Καναδά και τις ΗΠΑ.

Με βάση τα στοιχεία του ισοζυγίου πληρωμών που καταρτίζει η Τράπεζα της Ελλάδος η εξέλιξη των άμεσων ελληνικών επενδύσεων παρέχεται στον παρακάτω πίνακα. (Οι επενδύσεις στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία εμφανίζονται στην ΕΕ27).

Με βάση αυτά τα στοιχεία, οι άμεσες ελληνικές επενδύσεις στο εξωτερικό αντιπροσώπευαν το 2005 το 0,6% του αναθεωρημένου ΑΕΠ της χώρας το 2006 το 1,7%, το 2007 το 2,3%, και το 2008 κάτω από το 1% και κατά πάσα πιθανότητα το 0,8%.

(3) Εξετάζονται οι εξής χώρες της Κεντρικής Ανατολικής και Ν.Α.Ευρώπης: Πολωνία, Ρωσία, Τσέχικη Δημοκρατία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Κροατία, Σλοβακία, Ουκρανία, Βουλγαρία, Εσθονία, Λιθουανία, Λετονία και Τουρκία.

**Διάρθρωση ελληνικών άμεσων επενδύσεων στο εξωτερικό
κατά γεωγραφική περιοχή προορισμού
(εκατ. ευρώ)**

	2005	2006	2007*
Ευρωπαϊκή Ένωση-27	761	375	1.371
Ζώνη ευρώ	394	461	864
Υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ (1)	34	2.342	2.125
Βαλκανικές χώρες (2)	192	510	121
Μέση Ανατολή, Μεσόγειος και πρώην ΕΣΣΔ (3)	60	15	47
Άλλες χώρες	133	80	236
Σύνολο άμεσων επενδύσεων κατοίκων	1.180	3.322	3.900

1 Αυστραλία, Καναδάς, Ισλανδία, Ιαπωνία, Κορέα, Μεξικό, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Ελβετία, Τουρκία και ΗΠΑ

2 Αλβανία και χώρες πρώην Γιουγκοσλαβίας (Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, πΓΔΜ, Σερβία και Μαυροβούνιο)

3 Οι κυριότεροι εμπορικοί εταίροι της Ελλάδας στη Μέση Ανατολή, τη Μεσόγειο και στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2007

Σχετικά με το μέγεθος και τις επιπτώσεις της επενδυτικής δραστηριότητας είναι χρήσιμο να γίνουν οι εξής ακόμη παρατηρήσεις.

Πρώτο, είναι άλλο πράγμα η αρχική αξία της επένδυσης, μέγεθος που είναι εύκολο να καταγραφεί, και άλλο η αξία της επένδυσης κατόπιν, που κατά κανόνα είναι υψηλότερη ή πολύ υψηλότερη, καθώς η αρχική επιχείρηση που δημιουργήθηκε με την επένδυση επεκτείνεται και μεγαλώνει.

Δεύτερο, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών των ελληνικών επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες στο εξωτερικό καταγράφονται ως εξαγωγές της χώρας φιλοξενίας, ακόμη και όταν κατευθύνονται στην Ελλάδα.

Όλες οι μελέτες συγκλίνουν ότι η αύξηση των επενδύσεων των κατοίκων μιας χώρας στο εξωτερικό έχει αποτέλεσμα την αύξηση του εμπορίου μεταξύ της χώρας που πραγματοποιεί τις επενδύσεις και της

χώρας υποδοχής. Όχι μόνον οι μελέτες που έχουν ως τώρα γίνει, αλλά και η εμπειρία αυτό δείχνει. Εύγλωττος είναι ο παρακάτω πίνακας.

*Οι ελληνικές εξαγωγές
σε χώρες με σημαντική ελληνική επενδυτική παρουσία*

<i>Χώρες</i>	<i>Αξία εξαγωγών (σε εκ. ευρώ)</i>			<i>% Μεταβολή</i>
	<i>1990*</i>	<i>2000</i>	<i>2008**</i>	<i>2008/1990</i>
Αλβανία	13,98	269,58	378,33	2606%
Βουλγαρία	41,56	448,07	1.236,99	2876%
Ρουμανία	46,51	416,33	772,42	1561%
πΓΔΜ *	119,45	510,06	442,13	270%
Ουκρανία *	2,10	45,57	96,58	4499%
Σερβία-Μαυροβούνιο.-Κόσοβο *	16,86	142,31	328,36	1848%
Τουρκία	90,08	631,67	621,67	590%
Κύπρος	158,09	551,95	1.102,98	598%

* Επειδή δεν υπάρχουν στοιχεία του 1990 για όλες τις χώρες, η αξία εξαγωγών για τη Σερβία-Μαυροβούνιο-Κόσοβο αφορά το έτος 1995, για την Ουκρανία το 1992 και για την πΓΔΜ το 1993. Η χώρα αυτή διατηρεί την ίδια θέση στις εξαγωγές γιατί στο 1993 οι εξαγωγές κατ' εξαίρεση είχαν διαμορφωθεί σε εξαιρετικό ύψος. Στα αμέσως επόμενα έτη διαμορφώθηκαν πολύ χαμηλότερα.

** Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων από το ΚΕΕΜ

Τα σχετικά στοιχεία δείχνουν ότι οι φόβοι ότι θα μειωθούν οι εξαγωγές και η απασχόληση αποδείχτηκαν αβάσιμοι. Ειδικότερα, ως προς τις εξαγωγές, τα στοιχεία δείχνουν ότι η επενδυτική δραστηριότητα επέδρασε θετικά και οι εξαγωγές αυξήθηκαν περισσότερο, εκεί που η επενδυτική δραστηριότητα των ελληνικών επιχειρήσεων υπήρξε σημαντικότερη.

Δεν πρέπει να παραγνωρίζονται εξ άλλου οι γενικότερες συνέπειες στην οικονομία της χώρας που ασκεί αυτή τη δραστηριότητα. Σύμφωνα με μελέτες του ΟΟΣΑ, η αύξηση της εξωστρέφειας κατά 10% συνδέεται με αύξηση του κατά κεφαλήν προϊόντος κατά 4%.

III. Ένα εθνικό σχέδιο για τη στήριξη και την ανάπτυξη των επενδύσεων

Η επενδυτική δραστηριότητα των ελληνικών επιχειρήσεων στο άμεσο γεωγραφικό μας περιβάλλον έχει συμβάλει ως τώρα στην οικονομική ανάπτυξη και στην απασχόληση ειδικευμένου προσωπικού. Η ανάπτυξή μας εξαρτάται, εκτός των άλλων και από την υγιή πορεία των εξαγωγών και ευρύτερα των εμπορικών συναλλαγών και των επενδύσεων στις πρώην ανατολικές χώρες και ειδικότερα σε αυτές που βρίσκονται πιο άμεσα στη γειτονιά μας.

Οι επενδύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί από τις ελληνικές επιχειρήσεις, περιλαμβανομένων και των τραπεζών, είναι μεγάλες για τα ελληνικά μέτρα. Έχουν παγιωθεί και αναπτύσσονται συμβάλλοντας στην ανάπτυξη των χωρών αυτών και στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Οι ελληνικές επενδύσεις, κυρίως στις γειτονικές μας χώρες αλλά και ευρύτερα στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, έχουν συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση της οικονομικής επιρροής της χώρας και γενικότερα στην ενίσχυση της ισχύος της στον άμεσο γεωπολιτικό της χώρο.

Οι ελληνικές επενδύσεις στην περιοχή αυτή και ειδικότερα στη Ν.Α.Ευρώπη αποτελούν στην πραγματικότητα ***αναπόσπαστο*** κομμάτι της ελληνικής οικονομίας. Το επιχειρηματικό δίκτυο που έχει απλωθεί στην ευρεία και αναπτυσσόμενη αυτή περιοχή έχει πλέον ζωτική σημασία για την ίδια την ελληνική οικονομία και την οικονομική πρόοδο της χώρας. Πρόκειται για ένα επιχειρηματικό δίκτυο ***εθνικής σημασίας***.

Αυτή την περίοδο της οικονομικής κρίσης, οι επενδύσεις αυτές αντιμετωπίζουν δυσχέρειες για λόγους που έχουν σχέση με την οικονομική κατάσταση των χωρών που τις φιλοξενούν. Ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης για ολόκληρη την Ευρώπη προβλέπεται από

τους οίκους αξιολόγησης εξωτερικού χρέους σε 3,1% συνολικά και θα είναι ο χαμηλότερος από το 1990, ύστερα από άνοδο 4% στο 2008 και 6,8% κατά μέσον όρο στα τελευταία πέντε ως το 2007 χρόνια. Για την αντιμετώπιση των οικονομικών δυσχερειών στις χώρες αυτές σπεύδουν να βοηθήσουν η ΕΕ και διεθνείς οργανισμοί, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη, κ.ά.. Η βοήθεια αυτή θα συμβάλει στη βελτίωση του οικονομικού περιβάλλοντος. Η Ελλάδα έχει κάθε λόγο να συμβάλει με το λόγο και την ψήφο της στη χορήγηση αυτής της διεθνούς βοήθειας προς τις δοκιμαζόμενες γειτονικές χώρες. Η βοήθεια αυτή όμως δεν προορίζεται βέβαια για να στηρίζει τις ελληνικές επενδύσεις.

Είναι ανάγκη να υπάρξει και ένα *εθνικό σχέδιο* για τη στήριξη των ελληνικών επενδύσεων στην περιοχή. Θα πρόκειται για ένα σχέδιο για τη στήριξη και της ίδιας της ελληνικής οικονομίας.

Π ί ν α κ ε ς

Πίνακας 1
Το εμπόριο της Ελλάδας με τις χώρες της Ν.Α.Ευρώπης
κατά τα έτη 1990 και 2008

Χώρα	Εξαγωγές					Εισαγωγές					
	Αξία εξαγωγών (σε εκ. ευρώ)		% συμμετοχή στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών		% Μεταβολή	Αξία εισαγωγών (σε εκ. ευρώ)		% συμμετοχή στο σύνολο των ελληνικών εισαγωγών		% Μεταβολή	
	1990*	2008**	1990*	2008**	2008/1990	1990*	2008**	1990*	2008**	2008/1990	
A	Αλβανία	13,98	378,33	0,20%	2,18%	2606%	9,64	99,00	0,06%	0,17%	927%
	Βοσνία - Ερζεγοβίνη*	3,23	37,94	0,05%	0,22%	1075%	2,24	4,11	0,01%	0,01%	83%
	Βουλγαρία	41,56	1.236,99	0,59%	7,14%	2876%	84,83	1.162,62	0,51%	1,99%	1271%
	Κροατία*	0,92	89,62	0,01%	0,52%	9641%	4,26	22,91	0,03%	0,04%	438%
	πΓΔΜ*	119,45	442,13	1,70%	2,55%	270%	24,87	360,91	0,15%	0,62%	1351%
	Σερβία - Μαυροβούνιο*	16,86	328,36	0,24%	1,89%	1848%	0,84	216,94	0,01%	0,37%	25726%
	Ρουμανία	46,51	772,42	0,66%	4,46%	1561%	56,49	524,91	0,34%	0,90%	829%
Σύνολο A	242,51	3.285,79	3,45%	18,96%	1255%	183,17	2.391,40	1,09%	4,10%	1206%	
B	Τουρκία	90,08	621,67	1,28%	3,59%	590%	113,27	1.650,49	0,68%	2,83%	1357%
	Σύνολο A+B	332,59	3.907,46	4,73%	22,54%	1075%	296,44	4.041,89	1,77%	6,93%	1263%
	Σύνολο ελληνικών εξαγ./εισαγ.	7.031,46	17.333,15	100,0%	100,0%	147%	16.742,47	58.365,10	100,0%	100,0%	249%

* Επειδή δεν υπάρχουν στοιχεία του 1990 για όλες τις χώρες, η αξία εξαγωγών & εισαγωγών για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και την Κροατία αφορά το έτος 1992, για την πΓΔΜ το 1993, και για τη Σερβία-Μαυροβούνιο το 1995.

Όσον αφορά στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών & εισαγωγών έχει ληφθεί ο μέσος όρος των ετών 1990, 1991, 1992 και 1993.

** Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων από το KEEM

Πίνακας 2
Το εμπόριο της Ελλάδας με τις χώρες ΚΑΚ
κατά τα έτη 2000 και 2008

Χώρα	Εξαγωγές					Εισαγωγές				
	Αξία εξαγωγών (σε εκ. ευρώ)		% συμμετοχή στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών		% Μεταβολή	Αξία εισαγωγών (σε εκ. ευρώ)		% συμμετοχή στο σύνολο των ελληνικών εισαγωγών		% Μεταβολή
	2000	2008*	2000	2008*	2008/2000	2000	2008*	2000	2008*	2008/2000
Αζερμπαϊτζάν	4,2	6,5	0,03%	0,04%	54,01%	7,7	60,9	0,02%	0,10%	689,36%
Αρμενία	48,9	13,9	0,38%	0,08%	-71,48%	1,1	0,3	0,003%	0,00%	-71,03%
Γεωργία	7,6	18,5	0,06%	0,11%	142,02%	23,0	6,2	0,07%	0,01%	-73,19%
Καζακστάν	3,6	9,0	0,03%	0,05%	148,76%	125,8	895,8	0,36%	1,53%	612,12%
Λευκορωσία	7,9	9,1	0,06%	0,05%	14,66%	2,5	2,3	0,01%	0,00%	-10,24%
Μολδαβία	15,3	13,8	0,12%	0,08%	-9,44%	3,3	11,8	0,01%	0,02%	257,40%
Ουζμπεκιστάν	1,1	3,1	0,01%	0,02%	185,05%	9,1	126,4	0,03%	0,22%	1287,16%
Ουκρανία	45,6	96,6	0,36%	0,56%	111,94%	135,3	476,5	0,39%	0,82%	252,06%
Ρωσία	270,0	418,9	2,12%	2,42%	55,15%	1.184,6	4.453,9	3,43%	7,63%	275,99%
Σύνολο εξαγ./εισαγ. παραπάνω χωρών	404,2	589,4	3,18%	3,40%	45,82%	1.492,5	6.034,0	4,32%	10,34%	304,30%
Σύνολο ελληνικών εξαγ./εισαγ.	12.720,9	17.333,2	100,0%	100,0%	36,26%	34.532,6	58.365,1	100,0%	100,0%	69,01%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων από το ΚΕΕΜ

Πίνακας 3
Το εμπόριο της Ελλάδας με τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης
κατά τα έτη 1990, 1992, 1993 και 2008

Χώρα	Αξία εξαγωγών (σε εκ. ευρώ)				% συμμετοχή στο σύνολο των ελλην. εξαγωγών				% Μεταβολή			
	1990	1992	1993	2008*	1990	1992	1993	2008*	08/90	08/92	08/93	
	Ε ξ α γ ω γ έ ς											
Ουγγαρία	17,8	27,5	31,2	107,4	0,28%	0,36%	0,43%	0,62%	504%	290%	244%	
Πολωνία	24,7	55,0	47,0	217,3	0,39%	0,72%	0,65%	1,25%	779%	295%	362%	
Σλοβακία	-	-	15,2	43,6	-	-	0,21%	0,25%	-	-	188%	
Σλοβενία	-	1,7	9,0	248,5	-	0,02%	0,12%	1,43%	-	14690%	2667%	
Τσεχική Δημοκρατία	-	-	28,3	110,7	-	-	0,39%	0,64%	-	-	292%	
Σύνολο παραπάνω χωρών	42,5	84,2	130,6	727,3	0,68%	1,10%	1,81%	4,20%	1611%	764%	457%	
Σύνολο ελληνικών εξαγωγών	6.274,9	7.626,6	7.214,6	17.333,2	100%	100%	100%	100%	176%	127%	140%	
	Ε ι σ α γ ω γ έ ς											
	1990	1992	1993	2008*	1990	1992	1993	2008*	08/90	08/92	08/93	
Ουγγαρία	47,7	54,8	40,9	345,0	0,32%	0,31%	0,23%	0,59%	624%	529%	744%	
Πολωνία	43,2	31,4	29,0	466,9	0,29%	0,18%	0,16%	0,80%	982%	1388%	1509%	
Σλοβακία	-	-	18,9	107,9	-	-	0,11%	0,18%	-	-	470%	
Σλοβενία	-	1,7	11,4	84,8	-	0,01%	0,06%	0,15%	-	4827%	642%	
Τσεχική Δημοκρατία	-	-	65,4	305,0	-	-	0,37%	0,52%	-	-	367%	
Σύνολο παραπάνω χωρών	90,8	87,9	165,6	1.309,5	0,60%	0,50%	0,94%	2,24%	1342%	1390%	691%	
Σύνολο ελληνικών εισαγωγών	15.117,8	17.547,3	17.617,7	58.365,1	100%	100%	100%	100%	286%	233%	231%	

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων από το ΚΕΕΜ

Πίνακας 4
Το εμπόριο της Ελλάδας με τις χώρες της Βαλτικής
κατά τα έτη 1992, 1993 και 2008

Χώρα	Αξία εξαγωγών (σε εκ. ευρώ)			% συμμετοχή στο σύνολο των ελλην. εξαγωγών			% Μεταβολή	
	Εξαγωγές							
	1992	1993	2008*	1992	1993	2008*	08/92	08/93
Εσθονία	0,07	0,49	6,44	0,001%	0,007%	0,037%	9100%	1214%
Λετονία	3,30	0,56	18,21	0,043%	0,008%	0,105%	452%	3152%
Λιθουανία	2,56	2,12	19,05	0,034%	0,029%	0,110%	644%	799%
Σύνολο παραπάνω χωρών	5,93	3,17	43,70	0,078%	0,044%	0,252%	637%	1279%
Σύνολο ελληνικών εξαγωγών	7.626,62	7.214,59	17.333,15	100,0%	100,0%	100,0%	127%	140%
	Εισαγωγές							
	1992	1993	2008*	1992	1993	2008*	08/92	08/93
	Εσθονία	5,09	0,39	7,88	0,029%	0,002%	0,014%	55%
Λετονία	0,76	0,16	4,65	0,004%	0,001%	0,008%	512%	2806%
Λιθουανία**	22,71	1,40	12,71	0,129%	0,008%	0,022%	-44%	808%
Σύνολο παραπάνω χωρών	28,56	1,95	25,24	0,163%	0,011%	0,043%	-12%	1194%
Σύνολο ελληνικών εισαγωγών	17.547,27	17.617,67	58.365,10	100,0%	100,0%	100,0%	233%	231%

* Προσωρινά στοιχεία

** Για το 1992 πρόκειται για εισαγωγές πετρελαίου και χαλκού. Στα υπόλοιπα χρόνια της δεκαετίας του 1990 οι εισαγωγές είναι κατά τα 3/4 περίπου στερεά καύσιμα.

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων από το ΚΕΕΜ

Πίνακας 5
Το εμπόριο της Ελλάδας με τις χώρες της νέας διεύρυνσης
κατά τα έτη 2004 και 2008

Χώρα	Εξαγωγές					Εισαγωγές				
	Αξία εξαγωγών (σε εκ. ευρώ)		% συμμετοχή στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών		% Μεταβολή	Αξία εισαγωγών (σε εκ. ευρώ)		% συμμετοχή στο σύνολο των ελληνικών εισαγωγών		% Μεταβολή
	2004	2008	2004	2008	2008/2004	2004	2008	2004	2008	2008/2004
Βουλγαρία	779,6	1.237,0	6,3%	7,1%	58,7%	464,3	1.162,6	1,1%	2,0%	150,4%
Εσθονία	5,1	6,4	0,0%	0,0%	26,0%	3,6	7,9	0,0%	0,0%	120,1%
Κροατία**	41,0	89,6	0,3%	0,5%	118,6%	10,2	22,9	0,0%	0,0%	123,9%
Λετονία	8,0	18,2	0,1%	0,1%	128,2%	3,2	4,7	0,0%	0,0%	46,2%
Λιθουανία	10,0	19,1	0,1%	0,1%	89,9%	3,4	12,7	0,0%	0,0%	273,8%
Ουγγαρία	55,7	107,4	0,5%	0,6%	92,8%	201,6	345,0	0,5%	0,6%	71,2%
Πολωνία	115,3	217,3	0,9%	1,3%	88,4%	136,5	466,9	0,3%	0,8%	242,0%
πΓΔΜ**	310,3	442,1	2,5%	2,6%	42,5%	122,3	360,9	0,3%	0,6%	195,1%
Ρουμανία	383,4	772,4	3,1%	4,5%	101,5%	503,1	524,9	1,2%	0,9%	4,3%
Σλοβακία	27,1	43,6	0,2%	0,3%	60,5%	71,2	107,9	0,2%	0,2%	51,6%
Σλοβενία	50,3	248,5	0,4%	1,4%	393,8%	46,4	84,8	0,1%	0,1%	82,8%
Τσεχία	50,3	110,7	0,4%	0,6%	120,0%	188,7	305,0	0,5%	0,5%	61,7%
Σύνολο εξαγ./εισαγ. παραπάνω χωρών	1.836,2	3.312,2	14,9%	19,1%	80,4%	1.754,4	3.406,1	4,3%	5,8%	94,1%
Σύνολο ελληνικών εξαγ./εισαγ.	12.357,3	17.333,2	100,0%	100,0%	40,3%	40.439,5	58.365,1	100,0%	100,0%	44,3%

* Προσωρινά στοιχεία

** Υποψήφιες χώρες

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων από το ΚΕΕΜ